

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 9Sžsk/25/2019
Identifikačné číslo spisu: 6018200401
Dátum vydania rozhodnutia: 30.06.2020
Meno a priezvisko: JUDr. Judita Kokolevská
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2020:6018200401.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Judity Kokolevskej a členiek senátu JUDr. Viery Nevedelovej a JUDr. Sone Langovej, v právnej veci žalobcu: L.. Š. L.Š., nar. XX.XX.XXXX, bytom L.. D.. Š. XX, XXX XX R., zastúpený zákonnou zástupkyňou L.. I. B., nar. XX.XX.XXXX, bytom L.. D.. Š.M. XX, XXX XX R., proti žalovanému: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava, Oddelenie peňažných príspevkov na kompenzáciu ZŤP a posudkových činností Banská Bystrica, Trieda SNP 75, 974 89 Banská Bystrica, za účasti: Úrad komisára pre osoby so zdravotným postihnutím, so sídlom Račianska 153, 831 54 Bratislava 35, o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia žalovaného č. UPS/US5/SSVODPPKPC/SOC/2015/8369 Ant z 05.11.2015, o kasačnej sťažnosti žalovaného proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici, č. k. 23Sa/9/2018-42 z 23. augusta 2018, takto

rozhodol:

I. Najvyšší súd Slovenskej republiky kasačnú sťažnosť z a m i e t a .

II. Žalovaný j e p o v i n n ý nahradiť žalobcovi trovy kasačného konania v rozsahu 100%.

Odôvodnenie

1. Krajský súd v Banskej Bystrici rozsudkom, č. k. 23Sa/9/2018-42 z 23.08.2018 zrušil rozhodnutie žalovaného č. UPS/US5/SSVODPPKPC/SOC/2015/8369 Ant z 05.11.2015 v spojení s Oznámením o oprave chyby č. UPS/US5/SSVODPPKPC/SOC/2016/2094 z 10.06.2016 (ďalej len „preskúmané rozhodnutie“) a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Preskúmaným rozhodnutím žalovaný zamietol odvolanie žalobcu a potvrdil rozhodnutie Úradu práce sociálnych vecí a rodiny Zvolen č. ZV3/RPPNKŤZPAPČ/SOC/2015/37156-0003 z 03.07.2015, ktorým žalobcovi nebol priznaný príspevok na osobnú asistenciu.

2. Zrušenie uvedených rozhodnutí krajský súd odôvodnil tým, že podľa komplexného posudku Ústredia je maloletý žalobca fyzickou osobou s ťažkým zdravotným postihnutím s mierou funkčnej poruchy 80 % podľa prílohy č. 3 zákona č. 447/2008 Z. z o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o peňažných príspevkoch“) pre ochorenie zaradené do skupiny V. ods. 3 písm. c/. Posudkový lekár odvolacieho

orgánu vykonal posúdenie bez prítomnosti posudzovanej fyzickej osoby. Podkladom pre vypracovanie komplexného posudku bol lekársky posudok Ústredia č. UPS/US5/SSVodPPKPC1/SOC/2015/8532/PD zo dňa 15.10.2015 a posudkový záver zo dňa 19.10.2015. Posudkový lekár odvolacieho orgánu pri hodnotení zdravotného stavu maloletého Š. L. (ďalej len „maloletý“) vychádzal z nasledovných predložených nálezov: vyšetrenie všeobecným lekárom zo dňa 16.03.2015, neurologické vyšetrenie zo dňa 08.10.2015 s vykonaním MRI vyšetrením mozgu v auguste 2015 a psychiatrického vyšetrenia zo dňa 17.09.2014. Maloletý je od detstva sledovaný na odborných ambulanciách. V popredí je diagnostikovaná neurologická symptomatológia na podklade vrodenej vývojovej chyby mozočku so sekundárnymi prejavmi. V klinickom obraze je celková hypotómia svalstva. Postoj je možný len s oporou, presuny sú možné len na mechanickom vozíku. Nerozpráva, iba vydáva zvuky, výzvam rozumie a je usmerniteľný. Podľa predložených odborných nálezov má slabšie aj horné končatiny, úchop je zachovaný, napr. naje sa sám. Hygienické návyky nemá fixované, je plienkovaný, intelekt je na úrovni strednej mentálnej retardácie. Epilepsia je v súčasnej dobe kompenzovaná a od roku 2010 je bez epileptických záchvatov. Poruchy zmyslov nie sú uvedené. V súčasnosti je stav hodnotený na základe aktuálnych odborných nálezov, podľa ktorých je maloletý odkázaný na celodenný dohľad. Z výsledkov šetrenia sociálnych dôsledkov dňa 17.09.2015 vyplýva, že maloletý žije v spoločnej domácnosti s matkou, ktorá je zamestnaná v Banskej Bystrici a študuje popri zamestnaní na Filozofickej fakulte UMB v Banskej Bystrici. Počas matkinej neprítomnosti starostlivosť o maloletého zabezpečuje stará matka, ktorá je na starobnom dôchodku. Maloletý sa po byte pohybuje štvornožky, prípadne sa posúva po zadku. Matka, prípadne stará matka ho musí dvíhať. Po vonku sa premiestňuje na mechanickom vozíku, ktorý vie sám ovládať. Snaží sa chodiť, a to tak, že ho matka drží v podpazuší, prípadne za ruku, dokáže prejsť približne 20 krokov. Pri prechádzkach po rovine je schopný niekedy prejsť cca 500 metrov. Chôdza je knísavá a neudrží rovnováhu. Po schodoch smerom hore prejde v sprievode inej osoby a smerom dolu ho musia zniesť. Matka uviedla, že maloletý dokáže komunikovať kombinovanou formou, a to posunkami, prípadne povie pár slov a je presvedčená, že vie prejavíť svoje potreby. Komunikáciu trénuje pomocou tabule a obrázkov. Navštevuje Domov sociálnych služieb v Detve, kde ho matka dovezie osobným motorovým vozidlom ráno o 06:30 hod.. Do školy sa premiestňuje s personálom zariadenia v rámci budovy Domova sociálnych služieb. Vyučovanie začína o 08:00 hod. a končí približne o 12:00 hod.. Po vyučovaní sa znova premiestni s pomocou personálu do Domova sociálnych služieb, kde zotrúva do 16:00 hod., do príchodu matky. V čase od 12:00 hod. do 16:00 hod. má maloletý personálom zariadenia zabezpečený program. Chodí na prechádzky do prírody, vypracúvajú rôzne kognitívne úlohy a učia sa sebaobsluže. Počas pobytu v zariadení môže relaxovať a využívať aj snoezelenovú miestnosť. V rámci domova sociálnych služieb sa premiestňuje prostredníctvom mechanického vozíka. V prípade, že ho personál premiestni napr. do polohovacieho vaku, túto činnosť vykonávajú dve pracovníčky. Na WC sa premiestni prostredníctvom mechanického vozíka, pri tomto úkone spolupracuje a pridržiava sa madla. Matka žiada osobnú asistenciu z dôvodu, že považuje čas strávený v Domove sociálnych služieb od 06:30 hod. do 16:00 hod. za veľmi dlhý a pre syna namáhavý. Sociálnym zisťovaním bolo zistené, že maloletý má možnosť v čase mimo vyučovania plnohodnotne tráviť čas s profesionálnym personálom zariadenia, kde je prihladený na potreby vyplývajúce z jeho ťažkého zdravotného postihnutia. Matka maloletého uviedla, že osobnú asistenciu žiada pre syna v čase ranného vstávania, prípravy do školy a cesty do školy, nakoľko sa v súčasnej dobe prispôbujú jej odchodu do zamestnania. Maloletý pre únik moču aj stolice používa plienky. Matka uviedla, že osobnú asistenciu by potrebovala pri úkonoch vstávania, líhania, umývania a sprchovania, ďalej pri obliekaní, vyzliekaní, pričom ho matka učí spolupracovať, o čo sa maloletý aj snaží, rovnako pri obliekaní, vyzliekaní, pri podávaní stravy, nakupovaní potravín, aj vecí osobnej potreby. Na nákupy chodí v sprievode matky do supermarketov a obchodov s bezbariérovým prístupom. Pri dodržiavaní liečebného režimu a akútnom ochorení jej pomáha matka, ktorá uviedla, že nebýva často chorý. Na dovolenky nechodí. Spoločne s matkou navštevujú starú mamu, ktorá býva v L., raz týždenne chodia do prírody na dlhšie prechádzky. Maloletý raz ročne v sprievode matky absolvuje kúpeľnú liečbu v Piešťanoch. Podľa vyjadrenia matky by potreboval pomoc osobného asistenta i počas školských prázdnin, pri preprave a premiestňovaní sa na vzdelávacie a voľnočasové aktivity.

3. Uvedené sociálne dôsledky ťažkého zdravotného postihnutia bolo v komplexnom posudku navrhnuté kompenzovať týmito formami:

- 1) peňažným príspevkom na opatrovanie
- 2) peňažným príspevkom na kúpu osobného motorového vozidla
- 3) peňažným príspevkom na opravu pomôcky - druhý mechanický vozík
- 4) peňažným príspevkom na kompenzáciu zvýšených výdavkov súvisiacich s hygienou alebo s opotrebovaním šatstva, bielizne, obuvi a bytového zariadenia
- 5) peňažným príspevkom na kompenzáciu zvýšených výdavkov súvisiacich so zabezpečením prevádzky osobného motorového vozidla

4. Zo záverov komplexného posudku Ústredia vyplýva, že pri posudzovaní odkázanosti nepľnoletej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím na pomoc inej fyzickej osobe v zmysle § 14 ods. 2 o peňažných príspevkoch na kompenzáciu sa neprihliada na potrebu pomoci pri zabezpečovaní starostlivosti o seba, starostlivosť o domácnosť alebo pri realizácii základných sociálnych aktivít, ktoré vyplývajú z rodičovskej starostlivosti poskytovanej nepľnoletej fyzickej osobe rovnakého veku, i napríklad sprevádzanie dieťaťa do a zo školy. Rozsah hodín osobnej asistencie sa na tieto úkony môže navrhnúť len v prípade, že je rodič fyzickou osobou s ťažkým zdravotným postihnutím.

5. Krajský súd dospel k záveru, že došlo k nesprávnemu právnemu posúdeniu veci. Správny súd sa nestotožňuje so záverom k akému dospel žalovaný pri aplikovaní ustanovenia § 20 ods. 2 zákona o peňažných príspevkoch. Citované ustanovenie bolo interpretované neprímerane reštriktívnym spôsobom, v rozpore s účelom zákona. Zo strany žalovaného ide o prísne formalistický výklad. Aj orgány verejnej správy sú povinné vykladať aplikované zákony v súlade s účelom a zmyslom zákona. Nič na tom nemení príkaz podľa článku 2 ods. 2 Ústavy SR, v zmysle ktorého orgány verejnej správy sú povinné konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon. Orgán verejnej správy precenil význam možného vzdelávania, sebarealizácie odkázanej osoby. Najmä, ak konštatoval, že minimálne možná progresia v zlepšení zdravotného stavu maloletého žalobcu vylučuje priznať osobnú asistenciu, keďže by to bolo v rozpore so sledovaným účelom tejto formy kompenzácie. Podľa žalovaného u maloletého, vzhľadom na charakter jeho zdravotného postihnutia, nemožno očakávať dosiahnutie samostatnosti a nezávislosti ani za pomoci osobného asistenta, pretože jeho odkázanosť na pomoc inej osoby je vyjadrená stupňom VI. podľa prílohy č. 3 zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sociálnych službách“). Takýmto prístupom by boli znevýhodnené tie osoby s ťažkým zdravotným postihnutím, ktorých zdravotným postihnutím sú také choroby, pri ktorých sa predpokladá zdĺhavejší, pomalší proces vzdelávania, napredovania, najmä pri rôznych chorobách mozgu, mentálnej retardácii a podobne, rovnako ako u maloletého žalobcu. Podľa názoru súdu, z ničoho nevyplýva, že osobná asistenciu by nebola vhodná aj pre deti a dospelých s ťažkým zdravotným postihnutím, nielen fyzickým, ale aj zmyslovým, mentálnym či kombinovaným, rovnako pre osoby s psychiatrickými ochoreniami a autizmom. V takom prípade však nemožno očakávať vysoko nastavený osobnostný potenciál, naopak treba vychádzať z osobnostného potenciálu, ktorý zodpovedá zdravotnému postihnutiu. Krajský súd sa stotožnil so stanoviskom Úradu komisára, že je potrebné akceptovať aj zdanlivo bezvýznamné pokroky, ktoré prispievajú k začleneniu takto handicapovaného jednotlivca do spoločnosti.

6. V konaniach o peňažných príspevkoch je potrebné rešpektovať právny princíp *ius dispositiva* a taktiež odlišiť okruh oprávnených subjektov v jednotlivých konaniach, lebo podľa § 40 ods. 1 zákona o peňažných príspevkoch sa peňažný príspevok na opatrovanie vypláca osobe, ktorá odkázanú osobu opatruje a táto osoba je súčasne žiadateľom o tento príspevok, pričom podľa § 22 ods. 2 zákona o peňažných príspevkoch sa peňažný príspevok na osobnú asistenciu vypláca osobe s ťažkým zdravotným postihnutím, ktorá je zároveň aj žiadateľom o tento druh príspevku. Zákon o peňažných príspevkoch upravuje právne vzťahy pri poskytovaní peňažných príspevkov na kompenzáciu sociálnych dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia. Cieľom týchto právnych vzťahov je podpora sociálneho začlenenia fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím do spoločnosti za jej aktívnej účasti pri zachovaní jej ľudskej dôstojnosti za podmienok a v oblastiach ustanovených týmto zákonom. Peňažný príspevok na osobnú asistenciu nemožno poskytovať vtedy, ak sa poskytuje opatrovanie podľa § 40 alebo opatrovateľská služba (§ 22 ods. 4) a naopak. V danom prípade zákonná zástupkyňa maloletého

žalobcu žiadala priznať v mene maloletého žalobcu osobnú asistenciu, čo odôvodňovala vážnym zdravotným stavom maloletého žalobcu v súvislosti so starostlivosťou o neho a manipuláciou s ním. V žiadosti požiadala, aby jej bolo umožnené byť prítomná pri posudzovaní posudkovým lekárom.

7. Vzhľadom na rozdielnosť týchto kolidujúcich druhov kompenzácie pri odkázanosti na pomoc inej fyzickej osoby, rozdielnosť účelu, rozdielnosť prijímateľov príspevku, ako aj rozdielnosť subjektov, ktoré zabezpečujú pomoc odkázanej fyzickej osoby, t. j. opatrovateľ, resp. asistent bolo potrebné zohľadňovať aj ďalšie okolnosti pri posudzovaní vhodnosti priznania formy kompenzácie, a to na strane potenciálnych poskytovateľov pomoci odkázanej osobe. Najmä, ak orgán verejnej správy nevyhovelo žiadosti o priznanie príspevku na osobnú asistenciu, ale v rozpore so žiadosťou priznal príspevok na opatrovanie. Možno súhlasiť s matkou maloletého žalobcu, že takýmto spôsobom ju orgán verejnej správy nepriamo núti ukončiť pracovný pomer a stať sa opatrovateľkou alebo prihlásiť minimálne na prechodný pobyt do ich dvojizbového bytu cudziu osobu - opatrovateľa (§ 40 ods. 4 zákona o peňažných príspevkoch). Zákonná zástupkyňa maloletého žalobcu pritom žiadala o peňažný príspevok na osobnú asistenciu len za účelom premiestnenia žalobcu do a zo školy a za účelom jeho premiestnenia na voľnočasové aktivity.

8. Ústavou garantované základné ľudské práva a slobody najmä právo na zachovanie ľudskej dôstojnosti, právo na ochranu pred zasahovaním do rodinného života (článok 19) ako aj ústavou garantované sociálne práva si vyžaduje taký výklad príslušných ustanovení zákona, ktorý by zabezpečil priznanie osobnej asistencie v danom prípade. Inak by neboli zachované ústavou garantované práva, ale aj práva v zmysle vyššie uvedených článkov Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím a Dohovoru o právach dieťaťa. Najmä ustanovenie § 20 ods. 2 zákona č. 447/2008 Z. z. bolo interpretované neprímerane reštriktívnym spôsobom, v rozpore s účelom tohto zákona, ale aj zásady uvedenej v písm. h/ a v písm. j/ preambuly Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím, ktoré sa SR zaviazala dodržiavať.

9. Krajský súd konštatoval pochybenie pri lekárskej posudkovej činnosti, ak bol akceptovaný lekársky posudok, ktorý zohľadňoval lekársku správu zo psychiatrického vyšetrenia staršiu ako 6 mesiacov z 17.09.2014, t. j. posudkový lekár nevychádzal z aktuálneho lekárskeho nálezu, pričom možnosť jeho použitia nebola odôvodnená. Takýto postup nie je v súlade § 11 ods. 3, ods. 6 a ods. 8 zákona o peňažných príspevkoch. V súlade so zákonom nie je ani posúdenie zdravotného stavu osoby ťažko zdravotne postihnutej bez jej prítomnosti, ak zákonná zástupkyňa trvala na osobnej účasti maloletého žalobcu (§ 11 ods. 10 cit. zákona). Vadou je aj absencia sociálneho šetrenia v domácom prostredí, v dôsledku čoho krajský súd konštatoval nedostatočne zistený skutočný stav veci. Vzhľadom na namietanie tejto skutočnosti zo strany zákonnej zástupkyne maloletého žalobcu, súd zastáva názor, že na túto vadu bolo potrebné prihliadnúť napriek tomu, že na vzniku vady v postupe orgánu verejnej správy sa svojim postojom podieľala aj ona sama. Žalovaný pochybil, ak v odvolacom konaní na tieto nedostatky nereagoval adekvátnym spôsobom, ale prvostupňové rozhodnutie potvrdil.

10. Proti uvedenému rozsudku podal v zákonnej lehote kasačnú sťažnosť žalovaný (sťažovateľ), ktorú odôvodnil tým, že krajský súd rozhodol na základe nesprávneho právneho posúdenia veci. Sťažovateľ namieta, že krajský súd vyslovil diametrálne odlišný právny názor od predchádzajúceho posúdenia, len na základe stanoviska zákonnej zástupkyne a Úradu komisára pre osoby so zdravotným postihnutím, napriek tomu, že nedošlo k takej zmene zákona, ktorá by odôvodňovala iné posúdenie. Poukázal na to, že pre rozhodnutie správneho súdu je rozhodujúci stav v čase právoplatnosti rozhodnutia. Z rozsudku krajského súdu nevyplýva, čo je dôvodom zmeny jeho právneho názoru. Považoval takýto postup súdu za nezákonný a odôvodnenie rozsudku za nepresvedčivé.

11. Sťažovateľ ďalej nesúhlasí, že v prípade maloletého rozhodoval neprímerane reštriktívnym spôsobom, v rozpore so zákonom a prísne formalisticky. Naopak má za to, že išlo o logické a zákonné uplatňovanie pravidiel platného zákona. Poukázal na rozsudok Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 10Sžsk/84/2017, v ktorej sa najvyšší súd vyjadril k charakteru osobnej asistencie. Opakovane uviedol, že dôvodom na zamietnutie žiadosti žalobcu o osobnú asistenciu bola skutočnosť, že ťažké zdravotne

postihnutie maloletého je možné vhodne kompenzovať príspevkom na opatrovanie, pretože vyžaduje pomoc a celodenný dohľad inej osoby. Príspevok na osobnú asistenciu maloletému nebol navrhnutý. Súčasné poberanie príspevku na opatrovanie a príspevku na osobnú asistenciu sa vylučuje. Sťažovateľ nesúhlasil s tvrdením zákonnej zástupkyne žalobcu, že ju nepriamo núti ukončiť pracovný pomer. Peňažný príspevok na opatrovanie maloletého bol poskytovaný od 01.06.2011 do 28.02.2017, pričom od 01.06.2011 do 31.10.2013 bol vyplávaný pani I. S. B., od 01.11.2013 do 31.01.2015 pani L. V. Š. a od 01.02.2015 do 28.02.2017 opäť pani I. S. B..

12. Sťažovateľ ďalej uviedol, že posudkový lekár neporušil zákon, ak vzal do úvahy lekársky nález starší ako 6 mesiacov, pretože s poukazom na ustanovenie § 11 ods. 8 zákona o peňažných príspevkoch mu to zákon umožňuje. V súvislosti s vadami, ktoré krajský súd vytykal žalovanému ohľadom posúdenia zdravotného stavu maloletého bez jeho prítomnosti a absencie sociálneho šetrenia sťažovateľ uviedol, že žalovaná síce požiadala v odvolaní o stretnutie s posudkovým lekárom pri posúdení zdravotného stavu jej syna, avšak počas telefonického rozhovoru so zamestnankyňou uviedla, že na stretnutí netrvá. Táto skutočnosť je dokumentovaná aj v komplexnom posudku Ústredia. Z uvedeného dôvodu žalovaný ust. § 11 ods. 10 zákona o peňažných príspevkoch neporušil. Skutočnosť, že žalovaný vyšiel v ústrety matke žalobcu a uskutočnil šetrenie sociálnych dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia jej syna podľa jej želania a bez zbytočného zaťažovania účastníka konania, je teraz zneužitý ako argument v neprospech žalovaného. Tento právny názor sťažovateľ považuje za porušenie zákona (§ 3 ods. 2 a 4 zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní), najmä ak krajský súd konštatuje, že na vzniku vady v postupe správneho orgánu sa svojím postojom podieľala aj matka žalobcu.

13. V celom preskúvanom rozhodnutí sa podľa žalovaného nenachádza zmienka o tom, že minimálna možná progresia v zlepšení zdravotného stavu maloletého vylučuje priznať osobnú asistenciu, keďže by to bolo v rozpore so sledovaným účelom tejto formy kompenzácie. Sťažovateľ poukázal na rozsudok Krajského súdu v Nitre, č. k. 23Sa/84/2017, v ktorom súd uviedol, že osobná asistenciu ako nástroj sociálnej pomoci je určený pre fyzické osoby s ťažkým zdravotným postihnutím, ktoré sú schopné samostatne si organizovať svoje aktivity a preberať za tieto aktivity zodpovednosť. Fyzická osoba s ťažkým zdravotným postihnutím prestáva byť v pozícii opatrovaného a stáva sa aktívnym subjektom riešenia svojej životnej situácie. Pri osobnej asistencii sa od fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím očakáva vysoká miera aktivity, angažovanosti, schopnosti plánovania a preberania zodpovednosti vo všetkých fázach jej realizácie. Sťažovateľ poukázal na to, že znenie zákona o peňažných príspevkoch týkajúce sa podmienok poskytnutia peňažného príspevku na osobnú asistenciu neodporujú Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím (ďalej len „Dohovor“). V uznesení sp. zn. II ÚS 737/2015 Ústavný súd SR uviedol, článok 19 Dohovoru neobsahuje priamo aplikovateľné subjektívne práva fyzických osôb, ale je pozitívnym záväzkom štátu, resp. upravuje zásady, ktoré je zmluvný štát povinný inkorporovať do svojho právneho poriadku a orgány aplikácie práva sú povinné tieto zásady zohľadňovať pri aplikácii príslušných vnútroštátnych normatívnych právnych aktov. Správny orgán nemôže rozhodovať na základe emócií. Opakovane zdôraznil, že peňažné príspevky na kompenzáciu sociálnych dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia sú svojím charakterom dávky fakultatívne, teda nárok na ne nevzniká automaticky pri splnení podmienok. Ich priznanie alebo nepriznanie je vždy výsledkom správnej úvahy správneho orgánu, ktorý má kompetencie o nich rozhodovať. U maloletého vzhľadom na charakter jeho postihnutia nemožno očakávať dosiahnutie samostatnosti a nezávislosti ani za pomoci osobného asistenta, pretože jeho odkázanosť na pomoc inej fyzickej osoby je vyjadrená stupňom VI podľa prílohy č. 3 zákona č. 3 zákona o sociálnych službách. U maloletého by nebol osobnou asistenciou dosiahnutý účel, pretože pri svojom postihnutí nie je schopný rozhodovať sa a ovplyvňovať vykonávanie uvedených aktivít za účelom sociálneho začlenenia. Maloletý je odkázaný na opatrovanie a kompenzáciu sociálnych dôsledkov jeho ťažkého zdravotného postihnutia peňažným príspevkom na opatrovanie považuje za adekvátnu a vhodnú formu kompenzácie. Sťažovateľ navrhol zrušiť rozsudok krajského súdu a vec mu vrátiť na ďalšie konanie.

14. Zákonná zástupkyňa maloletého ku kasačnej sťažnosti uviedla, že dôležitým faktorom pre vydanie pôvodného rozsudku krajského súdu vo veci bolo vyjadrenie ústredia k stanovisku komisára, ku ktorému sa žalobca pred vydaním rozsudku nemal právo vyjadriť. K diametrálne odlišnému rozsudku

krajského súdu došlo v dôsledku skúmania všetkých skutočností prípadu, čím možno jednoznačne konštatovať, že krajský súd sa vecou zaoberal explicitne. Žalobca s postupom správneho orgánu nesúhlasí a za logické a zákonné uplatňovanie právneho predpisu považuje uplatňovanie nie formalistický a reštriktívny výklad právnej normy. Žalobca žiadal o osobnú asistenciu z dôvodu, aby sa predišlo segregácii z rodinného prostredia a izolácii v domove sociálnych služieb. Keďže forma priznaného príspevku bola v podmienkach žalobcu nevyhovujúca. Poberanie príspevku na opatrovanie bolo ukončené z dôvodu zdravotných problémov zákonného zástupcu žalobcu a rovnako zdravotných problémov v osobe opatrovateľa (starej matky), na čo bolo poukazované pri opakovaných žiadostiach o peňažný príspevok na osobnú asistenciu. Dokonca došlo k takému vyhroteniu situácie, kedy bol žalobca umiestnený na týždňové pobyty v domove sociálnych služieb predovšetkým v dôsledku nepriaznivého zdravotného stavu blízkych osôb. V súvislosti s námietkou žalovaného, že posudkový lekár vychádzal z lekárskej správy staršej ako mesiacov žalobca uviedol, že závery správneho orgánu boli konštatované výlučne na základe doloženej lekárskej správy, avšak z odôvodnenia rozhodnutia iné skutočnosti zrejme neboli, z čoho vyplýva, že ďalšie argumenty žalobcu neboli zohľadnené, resp. sa nimi správny orgán dostatočne nezaoberal. Žalobca ďalej uviedol, že závery sociálneho šetrenia boli založené predovšetkým na základe telefonického rozhovoru so sociálnou pracovníčkou DSS Detva, kde sa žalobca zdržiaval na denných pobytach, na základe ktorého správny orgán skonštatoval, že žalobcovi sú všetky potreby uspokojené profesionálnym personálom domova sociálnych služieb. Žalobca uviedol, že bol porušený čl. 152 Ústavy SR, ktorá garantuje všetkým občanom základné ľudské práva a slobody, najmä právo na zachovanie ľudskej dôstojnosti a právo na ochranu pred zasahovaním do rodinného života, pričom v konkrétnom prípade správny orgán zamietnutím žiadosti žalobcu nepriamo donútil žalobcu meniť formu aj spôsob života, pre ktorý sa žalobca nemohol rozhodnúť slobodne a dobrovoľne. V dôsledku uvedených skutočností žalobca trávi podstatnú časť svojho života v zariadení sociálnych služieb, keďže došlo k zamietnutiu žiadosti o takú formu kompenzácie, prostredníctvom ktorej by sa zachoval pobyt žalobcu v prirodzenom domácom prostredí. Toto bolo sledované žiadosťou o pomoc, aby sa predišlo takto vzniknutej situácii, v dôsledku ktorej došlo k segregácii od rodiny (matky), ktorá v dôsledku predchádzajúcich okolností, nepriaznivého zdravotného stavu, nevyhovujúceho bývania bola donútená žalobcu umiestniť na dlhodobú formu pobytu v domove sociálnych služieb, pretože ako samoživiteľka nemohla opustiť zamestnanie. Zdôraznil, že žiadaná forma pomoci bola v podmienkach žalobcu jediná prípustná alternatíva, keďže už nebolo možné do budúcnosti počítať s takou blízkou osobou, ktorá by plnila úlohu opatrovateľa. Keďže v súčasnosti má žalobca viac ako 80 kg je nad fyzické možnosti, aby s ním manipulovala iba jedna dospelá osoba. Rovnako bol žalobca nútený zmeniť trvalé bydlisko z dôvodu zabezpečenia bezbariérového prostredia. Žiadal kasačnú sťažnosť zamietnuť.

15. Ku kasačnej sťažnosti sa vyjadrila komisárka pre osoby so zdravotným postihnutím, ktorá poukázala na rozsudok Krajského súdu v Trnave sp. zn. 43Sa/29/2017. V uvedenom rozsudku súd konštatoval, že je nepochybné, že peňažný príspevok na osobnú asistenciu je možné priznať aj osobe, ktorá dovŕšila 6. roku veku, pričom konštatovanie, že maloletý nie je duševne schopný riadiť osobu, ktorá by mu zabezpečovala pomoc, plánovať si, rozhodovať a ovplyvňovať svoje aktivity nemôže byť rozhodujúcou skutočnosťou preto, aby maloletemu nebol priznaný peňažný príspevok na osobnú asistenciu. Nedostatočným odôvodnením sa fyzickej osobe (účastníkovi) odníma možnosť náležite skutkovo a právne argumentovať proti vydanému rozhodnutiu. Ďalej poukázala na to, že podľa názoru odborníkov je osobná asistenciu vhodná pre deti aj dospelých s ťažkým zdravotným postihnutím, nielen s fyzickým, ale aj zmyslovým, mentálnym či kombinovaným. Je vhodná aj pre ľudí s psychiatrickými ochoreniami alebo deti s autizmom. Je vhodná pre toho, kto potrebuje pomoc inej osoby pri niektorých alebo všetkých činnostiach, ako napríklad pri hygiene, obliekaní, polohovaní, premiestňovaní z vozíka na posteľ či toaletu, dorozumievaní alebo pomoc pri voľno-časových aktivitách. A tiež pri preprave a premiestňovaní na tieto aktivity. Medzi činnosti osobnej asistencie patrí aj dohľad. Poukázala na čl. 1, čl. 19 a čl. 20 Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím (ďalej len „Dohovor“) a uviedla, že je potrebné zabezpečiť osobám so zdravotným postihnutím také podmienky, aby mohli realizovať svoje želania a mohli sa mimo domova zapojiť do všetkých oblastí života. Bežné služby musia byť nielen prístupné osobe so zdravotným postihnutím, ale musia zodpovedať konkrétnym potrebám osôb so zdravotným postihnutím. Preto komplexný proces vyhodnocovania potrieb jednotlivcov so zdravotným postihnutím by sa mal zakladať na sociálnom modeli zdravotného postihnutia.

16. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd kasačný (§ 438 ods. 2 zákona č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok - SSP), po zistení, že kasačnú sťažnosť podal včas účastník konania, bez nariadenia pojednávania (§ 455 SSP) preskúmal vec a dospel k záveru, že kasačnej sťažnosti žalovaného nemožno vyhovieť.

17. Po preskúmaní rozsudku krajského súdu a administratívneho spisu žalovaného, kasačný súd súhlasí s názorom krajského súdu, považuje však za potrebné doplniť dôvody, pre ktoré bolo potrebné preskúmané rozhodnutie zrušiť.

18. V danom prípade predmetom konania je preskúmanie rozhodnutia, ktorým žalobcovi nebol priznaný príspevok na osobnú asistenciu z dôvodu, že jeho zdravotné postihnutie je natolko závažné, že je odkázaný na opatrovanie a osobná asistencia by u neho nespĺnila účel.

19. Podľa § 1 ods. 2 zákona o peňažných príspevkoch, cieľom úpravy právnych vzťahov uvedených v odseku 1 je podpora sociálneho začlenenia fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím do spoločnosti za jej aktívnej účasti pri zachovaní jej ľudskej dôstojnosti za podmienok a v oblastiach ustanovených týmto zákonom.

20. Podľa § 14 ods. 3 zákona o peňažných príspevkoch; fyzická osoba s ťažkým zdravotným postihnutím je odkázaná na osobnú asistenciu, ak je odkázaná na pomoc inej fyzickej osoby pri činnostiach uvedených v prílohe č. 4 a osobnou asistenciou sa dosiahne účel ustanovený v § 20 ods. 2.

21. Podľa § 14 ods. 4 zákona o peňažných príspevkoch; fyzická osoba s ťažkým zdravotným postihnutím je odkázaná na opatrovanie, ak stupeň jej odkázanosti na pomoc inej fyzickej osoby je V alebo VI podľa osobitného predpisu.

22. Podľa § 20 ods. 1 zákona o peňažných príspevkoch; osobná asistencia je pomoc fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím pri činnostiach uvedených v prílohe č. 4. Osobnú asistenciu vykonáva osobný asistent.

23. Podľa § 20 ods. 2 zákona o peňažných príspevkoch; účelom osobnej asistencie je aktivizácia, podpora sociálneho začlenenia fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím a podpora jej nezávislosti a možnosti rozhodovať sa a ovplyvňovať plnenie rodinných rolí, vykonávanie pracovných aktivít, vzdelávacích aktivít a voľnočasových aktivít.

24. Podľa § 22 ods. 1 zákona o peňažných príspevkoch; fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím, ktorá je podľa komplexného posudku vypracovaného podľa § 15 ods. 1 odkázaná na osobnú asistenciu, možno poskytovať peňažný príspevok na osobnú asistenciu, ak sa osobná asistencia vykonáva pri činnostiach uvedených v prílohe č. 4.

25. Podľa § 22 ods. 4 zákona o peňažných príspevkoch; peňažný príspevok na osobnú asistenciu nemožno poskytovať, ak osobnú asistenciu vykonáva manžel, manželka, rodičia alebo fyzická osoba, ktorá prevzala dieťa do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov na základe rozhodnutia súdu, alebo fyzická osoba, ktorú súd ustanovil za opatrovníka fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím, deti, starí rodičia, vnuci, súrodenci, nevesta, zať, svokor, svokra, ak tento zákon neustanovuje inak. Peňažný príspevok na osobnú asistenciu nemožno poskytovať fyzickej osobe, ktorej sa poskytuje opatrovanie podľa § 40 alebo opatrovateľská služba podľa osobitného predpisu.

26. Podľa § 39 ods. 1 zákona o peňažných príspevkoch; opatrovanie na účely tohto zákona je pomoc fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím, ktorá je odkázaná na opatrovanie podľa § 14 ods. 4, ak tento zákon neustanovuje inak.

27. Podľa § 39 ods. 2 zákona o peňažných príspevkoch; účelom opatrovania je zabezpečiť každodenne

pomoc fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím pri úkonoch sebaobsluhy, pri úkonoch starostlivosti o domácnosť a pri realizovaní sociálnych aktivít s cieľom zotrvať v prirodzenom domácom prostredí.

28. Podľa § 40 ods. 1 zákona o peňažných príspevkoch; ak fyzickú osobu s ťažkým zdravotným postihnutím, ktorá dovŕšila šesť rokov veku a je podľa komplexného posudku vypracovaného podľa § 15 ods. 1 odkázaná na opatrovanie, opatruje fyzická osoba uvedená v odsekoch 3 a 4, možno fyzickej osobe, ktorá opatruje, poskytnúť peňažný príspevok na opatrovanie.

29. Podľa § 40 ods. 3 zákona o peňažných príspevkoch fyzickou osobou na účely poskytovania peňažného príspevku na opatrovanie je manžel, manželka, rodič alebo fyzická osoba, ktorá prevzala dieťa do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov na základe rozhodnutia súdu, alebo fyzická osoba, ktorú súd ustanovil za opatrovníka fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím, dieťa, starý rodič, vnuk, vnučka, súrodenec, nevesta, zať, svokor, svokra, švagor, švagriná, neter, synovec. Za nevestu sa považuje aj ovdovená žena po synovi svokry alebo svokra a za zaťa sa považuje aj ovdovený muž po dcére svokry alebo svokra.

30. Podľa § 40 ods. 4 zákona o peňažných príspevkoch peňažný príspevok na opatrovanie možno poskytnúť aj inej fyzickej osobe, ktorá opatruje fyzickú osobu s ťažkým zdravotným postihnutím a býva s fyzickou osobou s ťažkým zdravotným postihnutím. Podmienka bývania sa považuje za splnenú, ak má fyzická osoba, ktorá opatruje fyzickú osobu s ťažkým zdravotným postihnutím, trvalý pobyt alebo prechodný pobyt v mieste trvalého pobytu fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím alebo fyzická osoba s ťažkým zdravotným postihnutím má prechodný pobyt v mieste trvalého pobytu fyzickej osoby, ktorá ju opatruje a s ktorou býva.

31. Podľa § 40 ods. 5 zákona o peňažných príspevkoch peňažný príspevok na opatrovanie možno poskytnúť len jednej fyzickej osobe uvedenej v odsekoch 3 a 4, ktorá opatruje fyzickú osobu s ťažkým zdravotným postihnutím.

32. Podľa § 40 ods. 23 zákona o peňažných príspevkoch; peňažný príspevok na opatrovanie nemožno poskytnúť, ak sa fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím poskytuje peňažný príspevok na osobnú asistenciu, alebo ak sa tejto fyzickej osobe poskytuje opatrovateľská služba viac ako osem hodín mesačne, týždenná pobytová sociálna služba alebo celoročná pobytová sociálna služba. To neplatí, ak sa fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím poskytuje pobytová sociálna služba v útulku, domove na polceste alebo v zariadení núdzového bývania.

33. Sťažovateľ v kasačnej sťažnosti namieta diametrálne odlišný právny názor krajského súdu a to len na základe stanoviska zákonnej zástupkyne žalobcu a Úradu komisára pre osoby so zdravotným postihnutím, napriek tomu, že nedošlo k zmene zákona, ktorá by odôvodňovala iné posúdenie zákonnosti rozhodnutia žalovaného. V tejto súvislosti kasačný súd uvádza, že nie je možné prihliadať na rozsudok súdu, ktorý bol v konaní o kasačnej sťažnosti zrušený. Zrušený rozsudok krajského súdu nie je pre krajský súd v novom konaní záväzný. Záväzný je pre krajský súd právny názor kasačného súdu vyjadrený v zrušujúcom rozsudku, pričom je potrebné poukázať na to, že v danom prípade sa kasačný súd vôbec nezaoberal právnym posúdením veci iba procesnou stránkou veci. Nebol teda vyslovený pre krajský súd záväzný právny názor ohľadom právneho posúdenia veci.

34. Žalovaný ďalej namieta, že neprimerane reštriktívnym spôsobom, v rozpore s účelom zákona a prísne formalisticky rozhodol o žiadosti žalobcu. V tejto súvislosti kasačný súd považuje za potrebné uviesť, že úlohou súdu v správnom súdnictve nie je nahradzovať činnosť správnych orgánov, ale len preskúmať „zákonnosť“ ich postupov a rozhodnutí, teda to, či kompetentné orgány pri riešení konkrétnych otázok vymedzených žalobou rešpektovali príslušné hmotno-právne a procesno-právne predpisy. Inými slovami, treba vziať do úvahy, že správny súd nie je súdom skutkovým, ale je súdom, ktorý posudzuje iba právne otázky napadnutého postupu alebo rozhodnutia orgánu verejnej správy. Správny súd nie je oprávnený posudzovať, či orgán verejnej správy aplikoval svoju diskrečnú právomoc

vhodným spôsobom, ale predmet prieskumu sa bude vzťahovať na to, či preskúmané rozhodnutie nevybočilo z medzí a hľadísk ustanovených zákonom. Použitie správnej úvahy však nemôže byť nikdy arbitrárne, a preto musí byť náležite odôvodnené a súčasne byť v súlade so zásadami logického myslenia.

35. Zákonná zástupkyňa v mene žalobcu žiadala o príspevok na osobnú asistenciu z dôvodu, že forma príspevku na opatrovanie je v podmienkach žalobcu nevyhovujúca. Zákonná zástupkyňa uviedla, že poberanie príspevku na opatrovanie bolo ukončené kvôli zdravotným problémom opatrovateľa (starej matky) ako aj zákonnej zástupkyne žalobcu. Túto skutočnosť žalovaný ani prvostupňový správny orgán vôbec nevzali do úvahy a ani sa ňou nezaoberali. Podľa názoru kasačného súdu je správny orgán pri vyhodnocovaní sociálnych dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia povinný pristupovať ku každému žiadateľovi individuálne s ohľadom na individuálne vlastnosti a predovšetkým zdravotné problémy každej zdravotne ťažko postihnutej osoby. Je preto nevyhnutné v rámci rozhodnutia správneho orgánu sa vysporiadať aj s argumentami žiadateľa (resp. jeho zákonného zástupcu), že navrhovaná forma kompenzácie nie je v jeho podmienkach možná. Pokiaľ by sa totiž preukázalo, že navrhovaná forma kompenzácie aj napriek splneniu zákonných predpokladov nie je reálne možná, nemohol by navrhnutím takejto formy kompenzácie byť naplnený účel zákona o peňažných príspevkoch.

36. Atribúty poskytovania peňažného príspevku na opatrovanie a peňažného príspevku na osobnú asistenciu sú vymedzené zákonodarcom odlišne a ich poskytovanie súčasne zákonodarca vylučuje. Avšak len poskytovanie, ktorému predchádza samotné priznanie jedného z uvedených peňažných príspevkov (opatrovanie alebo osobná asistencia) vylučuje poskytovanie druhého príspevku. Zákonodarca vylučuje možnosť poskytovať oba príspevky súčasne. Rozhodujúcou pre posúdenie tohto kritéria je skutočnosť, či v čase rozhodovania o peňažnom príspevku na osobnú asistenciu žiadateľ je poberateľom, resp. je mu priznaný príspevok na opatrovanie.

37. Predmetom prieskumu v tomto prípade nie je splnenie podmienok pre priznanie príspevku na opatrovanie. Predmetom prieskumu je rozhodnutie, v ktorom žalovaný uvádza, že žalobca nemá nárok na priznanie osobnej asistencie, a teda aj peňažného príspevku na osobnú asistenciu. Pre uvedený záver bol žalovaný povinný preukázať také skutkové zistenie, ktoré by jednoznačne vyhodnotilo, že v súlade s úpravou § 20 ods. 1 vo väzbe na ods. 2 zákona o peňažných príspevkoch a prílohu č. 4 k tomuto zákonu nespĺňa žalobca podmienky na priznanie osobnej asistencie. Z ustanovení zákona o peňažných príspevkoch podľa názoru kasačného súdu nevyplýva, že by osobe, ktorá splnila podmienky osobnej asistencie upravené v § 20 ods. 1, 2 a súčasne prílohy č. 4 cit. normy, nemohla byť priznaná osobná asistencia iba z dôvodu, že je posudzovaná z hľadiska odkázanosti fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím na kompenzáciu formou opatrovania, keď peňažný príspevok na opatrovanie nepoberá, a ani jej rozhodnutím nebol priznaný.

38. Žalovaný v odôvodnení preskúmaného rozhodnutia odkazuje na ustanovenie § 14 ods. 2 zákona o peňažných príspevkoch, podľa ktorého pri posudzovaní odkázanosti nepľnoletej fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím na pomoc inej fyzickej osoby sa neprihliada na potrebu pomoci pri zabezpečovaní starostlivosti o seba, starostlivosti o domácnosť alebo pri realizovaní základných sociálnych aktivít, ktoré vyplývajú z rodičovskej starostlivosti poskytovanej nepľnoletej fyzickej osobe rovnakého veku. Uvádza, že ide napríklad o sprevádzanie dieťaťa zo školy a do školy. V tejto súvislosti kasačný súd poznamenáva, že žalovaný sa nevysporiadal s argumentom zákonnej zástupkyne ohľadom fyzickej náročnosti manipulácie s maloletým. Je nepochybné, že sprevádzanie dieťaťa je bežnou súčasťou rodičovskej starostlivosti. Nemožno však ignorovať skutočnosť, že sprevádzanie maloletého do školy vzhľadom na jeho ťažké zdravotné postihnutie si vyžaduje aj ďalšie úkony, keďže sám nechodí, je potrebné ho dvíhať a pod. Na základe uvedeného kasačný súd dospel k záveru, že záver prvostupňového správneho orgánu, že u žalobcu priznanie osobnej asistencie nenaplní zákonný účel, nie je dostatočne zdôvodnený, pričom tento nedostatok nebol odstránený žalovaným v rámci odvolacieho konania.

39. Čo sa týka námietok sťažovateľa, že nepochybil pri lekárskej posudkovej činnosti, ak akceptoval

lekársky posudok, ktorý zohľadňoval správu zo psychiatrického vyšetrenia staršiu ako 6 mesiacov, vzhľadom na znenie ustanovenia § 11 ods. 8 zákona o peňažných príspevkoch, je potrebné dať za pravdu žalovanému, že na takýto postup je oprávnený, a preto nedošlo k pochybeniu. Kasačný súd rovnako dáva za pravdu žalovanému, že nie je vadou v postupe správneho orgánu, ak vyšiel v ústrety zákonnej zástupkyni žalobcu a na jej žiadosť nevykonal sociálne šetrenie v domácom prostredí, ale na úrade. V tejto súvislosti avšak upozorňuje, že vadou v konaní by takýto postup mohol byť v prípade, ak by bez šetrenia v domácom prostredí správny orgán nemohol získať dostatok informácií pre vydanie rozhodnutia.

40. Kasačný súd súhlasí aj s názorom žalovaného, že článok 19 Dohovoru neobsahuje priamo aplikovateľné subjektívne práva fyzických osôb, ale je pozitívnym záväzkom štátu, resp. upravuje zásady, ktoré je zmluvný štát povinný inkorporovať do svojho právneho poriadku a orgány aplikácie práva sú povinné tieto zásady zohľadňovať pri aplikácii príslušných vnútroštátnych normatívnych právnych aktov. Nie je preto možné z neho vyvodit' nárok na konkrétnu dávku. V danom prípade však vzhľadom na uvedené pochybenia žalovaného tieto argumenty sťažovateľa neodôvodňujú zrušenie rozsudku krajského súdu.

41. Vzhľadom na uvedené kasačný súd dospel k rovnakému záveru ako krajský súd, aj keď čiastočne z odlišných dôvodov, a preto kasačnú sťažnosť žalovaného v zmysle § 461 SSP zamietol.

42. O trovách konania rozhodol podľa § 167 ods. 1 v spojení s § 467 ods. 1 SSP, tak že úspešnej žalobkyni priznal úplnú náhradu trov konania.

43. Toto rozhodnutie prijal Najvyšší súd SR v senáte pomerom hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku n i e j e prípustný opravný prostriedok.